

## Rapport från seminariet

### Hantverkets och skapandets betydelse för människan och samhället

Arrangerat av avgångsstudenterna vid Nyckelviksskolans Hantverkspedagogiska utbildning

Torsdagen den 29 april kl 15.00 i Hörsalen, Historiska museet, Stockholm

I anslutning till seminariet visades utställningen *Hantverkspedagogik i tiden*, där de tolv avgångsstudenterna presenterade gestaltningar av hantverkets betydelse för människan utifrån sina erfarenheter, lärdomar från utbildningen och visioner om yrket.

---

## Seminarium om Hantverkets och skapandets betydelse för människan och samhället

Torsdagen den 29 april kl 15:00-16:45 i Hörsalen, Historiska museet

### Program

- 15:00** Moderator **Fredrik von Matérn**, fd rektor på Nyckelviksskolan, inleder seminariet.
- 15:10** **Monika Henriksson**, utbildningsansvarig på Hantverkspedagoglinjen.  
*Kan hantverkspedagogik ha en positiv inverkan på samhällets syn på människor med funktionsnedsättning?*
- 15:20** **Helén Skogsberg**, hantverkspedagog. Tidigare lärare i träslöjd på Utsäljeskolan, nu egen företagare.  
*Hur har du sett att arbete med hantverk har bidragit till den personliga utvecklingen hos eleverna?*
- 15:30** **Johanna Persson**, chef för enheten fritid, barn och unga i Sundbyberg och grundare av Aggregat.  
*Vad var det som drev dig till att starta Aggregat och vilken funktion fyller Aggregat för besökarna?*
- 15:40** Bensträckare
- 15:50** **Helen Knutes**, fil doktor i pedagogik vid Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.  
*Vad kan hantverk och skapande innebära för människan och samhället?*
- 16:00** **Lena Holmberg**, hantverkspedagog, anställd som instruktör med samordningsansvar på aktivitetsavdelningen, Rättspsykiatriska avdelningen, RMV, Stockholm.  
*Hur ser du på hantverkets betydelse för människan i en utsatt situation?*
- 16:10** Tid för frågor, samtal och diskussion.
- 16:40** Fredrik von Matérn avslutar.

**Fredrik von Matérn**, formgivare, tidigare rektor för Nyckelviksskolan och moderator för seminariet, inledde med en kort tillbakablick över de tankar och den utveckling utbildningen genomgått under de senaste årtiondena:

När den första kullen av nyutexaminerade "hantverkare för social verksamhet", som utbildningen hette från början, skulle ut på arbetsmarknaden i början av 1970-talet möttes de både av skepsis och nyfikenhet. Den hantverkspedagogiska metoden var okänd, hantverkspedagogernas yrkesidentitet var varken tydlig eller självklar. Idag är det annorlunda. Det finns en tydlig arbetsmarknad och behov.

Utbildningens innehåll har i stort sett bibehållits under de snart fyrtio år den funnits, även om en viss förskjutning i omfång mellan ämnena har skett. Från att ha varit en utbildning med mer bildterapeutisk än pedagogisk dominans, förstärktes och utvecklades den pedagogiska inriktningen på 1990-talet. Teori och praktik knöts ihop för samtliga ämnen.

Övergripande idag är en pedagogisk metodik som utgår från konstnärliga processer och den kommunikation som kan uppstå när människor möts i arbete med hantverk. Detta gör hantverkspedagogutbildningen unik.

- **Kan hantverkspedagogik ha en positiv inverkan på samhällets syn på människor med funktionsnedsättning?**

**Monika Henriksson**, utbildningsansvarig för Hantverkspedagoglinjen, utgick från denna fråga i sitt anförande:

"Något som nyligen gjorde stort intryck på mig var en utställning med kungliga porträtt på Livrustkammaren. Inte för att konstnären Momoko Takamatsu är en person med diagnosen Downs syndrom som målar tavlor, utan för att det var härliga målningar med ett högst personligt uttryck av en unik person, som fick ta det utrymme och den platsen!

Man kan ha olika former av funktionsnedsättning, det kan vara utvecklingsstörning, autism, förvärvad hjärnskada eller andra fysiska, psykiska eller sociala funktionshinder. Hur stort funktionshinder det blir beror mycket på hur man blir bemött av sin omgivning. Om det underlättas eller försvåras.

Funktionshindret finns där men kan förstoras som en följd av de krav som ställs på en person eller minskas tack vare möjligheter som ges att kompensera det. Man skulle kunna säga att det är i mötet mellan individen och miljön som funktionsnedsättningen definieras/bestäms.

Samhällets syn på personer med funktionshinder har varit och är fortfarande ofta ett uppifrån-ner-perspektiv / vi och dom-syn. Vi verkar ha stort behov av klassificeringar och kategoriseringar, att sortera in oss som individer, våra egenskaper och förmågor i olika fack med olika benämningar, efter social och etnisk bakgrund, sjukdom, funktionshinder m.m. Det är väl ett sätt att få grepp om en komplicerad verklighet som vi måste förenkla så.

Vår syn på t.ex. människor med intellektuella funktionshinder eller psykisk sjukdom har tack och lov förändrats till det bättre. Från att se dem som svaga och vämlösa eller farliga och oberäknliga som man ska skydda och isolera på anstalter - till att se aktiva personer med möjlighet att utvecklas och med rätt till normala livsförhållanden. Steget från gamla tiders omsorgsideologi med institutionsvistelse till dagens gruppboende/eget boende och daglig verksamhet är ett stort och bra socialpolitiskt steg!

Det är förstås också nödvändigt med t.ex. diagnoser för att kunna avgöra vem som har rätt till vilka insatser från samhällets sida. För att få rätt till stöd enligt socialtjänstlagen måste man ha ett konstaterat behov, för rätt till stöd enligt LSS-lagen måste man ha ett konstaterat funktionshinder. Båda lagarna betonar att insatserna ska utformas med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och i samråd med den som är berörd. Det är riktigt och bra!

Men härmed följer ofta en tendens att definiera personer utifrån sitt funktionshinder eller sin sjukdom istället för att se alla som unika individer med en egen utvecklingspotential. En person är ju så mycket mer än sin diagnos! Ett funktionshinder är väl inte en personlig egenskap, eller ens personlighet?

Oavsett bakgrund och beskaffenhet behöver man få ta aktiv del i samhället, få visa sig som man är, som en hel person, där funktionsnedsättningen bara är en del av ens person.

Här kan hantverkspedagogiken ge ett bra sammanhang att verka i. Hantverkspedagogiken kan vara en fredad zon, där man får vara sig själv.

Att det är bra för hälsa och välbefinnande att jobba med hantverk och skapande aktiviteter blir allt mer belyst av olika forskningsområden, inom medicinsk och neurologisk forskning, psykologisk och pedagogisk forskning, i hjärnforskning... att arbeta med händerna utlöser "må-bra-hormon", serotonin och dopamin, väcker lust och glädje. Det fungerar lugnande, ger mental vila, motverkar stress, är stimulerande, kan stärka förmågan att vara närvarande här och nu, finna fokus i det man gör.

Att skulptera, snickra, måla, tova, sticka och virka är minst lika hälsosamt som att motionera och äta rätt! Motorik likaväl som motion! Bäst verkar vi må när vi både rör på kroppen, tänker och känner.

Utifrån ett hälsoperspektiv (salutogent perspektiv) där man fokuserar på en persons resurser och vilka faktorer som främjar hälsa och välbefinnande snarare än på vad som gör en sjuk, framhåller man i forskning och litteratur, tillitsfulla och hoppningivande relationer, självkänsla och meningsfullhet och sammanhang, som centralt för en människas återhämtning efter t.ex. psykisk ohälsa.

Hantverkspedagogiken kan vara en fristad för hälsofrämjande processer och meningsskapande sammanhang!

Hantverkspedagogiken kan skapa ramar och ge förutsättningar för personlig växt genom att vägleda en person att uttrycka sig själv via skapande med hantverk/konstnärliga uttrycksmedel. Det kan ge möjlighet att hitta sig själv, fungera jagstärkande och ge en gemenskap med andra. Mötet med ett material, sin egen idé om vad det ska bli och hjälp på traven av en hantverkspedagog gör susen för vem som helst! Den processen kan ofta vara minst lika viktig som resultatet. Vad som är viktigast avgör personen själv.

Hantverkspedagogens uppgift är att vägleda utifrån just den individens mål och behov.

Sammanfattningsvis:

Goda sociala sammanhang, konstnärliga uttrycksmedel och pedagogisk vägledning. Jag tror det har stor potential i samhället! Att ge alla möjlighet till personlig utveckling via skapande aktiviteter oavsett funktionshinder, att skapa mötesplatser för kommunikation och samspel där man får vara sig själv/var och en kan komma till sin rätt, det tjänar samhället på! Och att samhället ger alla en plats att verka på! Erfarenheter av avvikelser från det vi kallar för normalitet är utvecklande och berikande för oss alla!

Det är jag säker på! ”

- **Hur har du sett att arbete med hantverk har bidragit till den personliga utvecklingen hos eleverna?**

**Helén Skogsberg**, hantverkspedagog, tidigare lärare i träslöjd och idag egenföretagare, gav en insyn i slöjdamnets uppgifter i skolans värld. Här är Heléns anteckningar från seminariet:

” När jag berättat för vuxna vad jag jobbar med är det förvånansvärt många som har dåliga erfarenheter av slöjd, något som snabbt kommer på tal är SANDPAPPER, att föremålen inte var tillräckligt bra slipade, ej tillräckligt bra. Det finns en känsla av otillräcklighet.

När jag frågar elever och ungdomar i skolan varför har vi slöjd svarar de flesta att det är för att vi ska ha roligt, göra något annat eller för att lära oss att bli snickare, kunna laga saker som går sönder.

Hur är slöjden, vad är meningen med slöjd, är det att gå fram och få sina saker bedömda om de är tillräckligt bra utan att kunna se eller avgöra det själv? Eller är det bara för att det är roligt, kanske jag som lärare ska visa på hur du borrar i betongväggar eller vilka skruvar du använder bäst för gipsväggar?

Kursplanen - vad står där?

”*Slöjdarbete i textil, trä och metall syftar till att stärka elevens tilltro till den egna förmågan och utveckla kunskaper som ger en beredskap för att klara uppgifter i det dagliga livet.*”

Vilken stor uppgift! Det står även i kursplanen om att slöjd ska bidra till att utveckla kreativitet, nyfikenhet, ansvarstagande och problemlösare. Låter som det är taget från en platsannonser till vilket arbete som helst, det är ju dessa kvalitéer som efterfrågas stort i dag. Kanske vi borde ha mer slöjd i skolan? Meningen är att alla dessa bitar ska komma med i slöjdprocessen, från idé till färdig produkt.

Jag arbetar för att eleven ska äga sin idé själv, dvs när jag får frågan ”*vad ska jag göra nu*” ställer jag allt som ofta motfrågan hur tänker du, har du något förslag? - *jo jag ska få dessa hjul att sitta på plats men jag vet inte hur jag ska göra*. Ska hjulen kunna snurra eller rentutav drivas eller är de bara för syns skull... och så är ett samtal förhoppningsvis igång hur det går att göra och vad eleven tänkt sig. Många gånger vet eleven precis hur den ska göra men kommer fram och frågar därför att det finns osäkerhet och rädsla för att göra fel. Jag försöker få dem att förstå att det finns så många sätt att lösa problem på, vissa är förvisso mindre bra men då har vi ett samtal om hållbarhet eller funktion det viktigaste är ju att det är ok att misslyckas, jag själv har lärt mig massor på att misslyckas. Samtalet kring det som eleven vill göra och hur det ska göras blir viktigt för att de ska fortsätta att äga sin egen idé.

Glädjen och stoltheten hos en person som står med ett färdigt alster i sin hand och som lyckades, trots svårigheterna på vägen och trots att det inte alltid blev exakt som tanken var från början, den personen har växt i sitt självförtroende. Jag visste inte från början hur jag skulle använda det där verktyget eller ens hur jag steg för steg skulle göra, men jag fick fundera på egna lösningar och jag fick kunskap om hur det här verktyget ska användas.

Själva slöjdprocessen kan få människor att växa. I slöjd får man arbeta i sin egen takt, känner ofta ingen stress, man blir inte jämförd med varandra, det är tillåtet att misslyckas. Min upplevelse är att den största resan gör de elever som har låg självkänsla, som inte tror sig kunna klara av och som är rädda för att misslyckas, de får ett helt annat kroppsspråk.

Självförtroende kommer när du tar ta eget ansvar och känner att du kontrollerar hela processen, från en idé till färdig produkt/användande.

*Och några ord om Slöjdklubb ...*

Att bygga på självkänsla och lusten till skapande -"Självförtroende genom kontroll över hela processen från råmaterial till användande", formulerade sig Jögge Sundqvist sig på Slöjdforum 1, 2006.

Skillnaden mellan slöjd och design är att slöjd blir under arbetet ett skissande i materialet och inte på ritbordet. Och att få bygga mer på tyst kunskap, ej prata så mycket, ha mindre grupper, kunna sitta med och arbeta, och att utnyttja härmandet mer. "

- **Vad var det som drev dig till att starta Aggregat och vilken funktion fyller Aggregat för besökarna?**

**Johanna Persson**, chef för enheten Fritid, barn och unga i Sundbyberg och grundare av Aggregat, beskrev Aggregats verksamhet – en sammanfattning:

Aggregat, ett ungdomens hus med estetisk profil, är en öppen verksamhet för unga mellan 15-25 år med verkstäder och kurser bl a inom konst, textil, fotografi och film, där ungdomar ges möjlighet att utveckla sitt skapande. Idag när fler och fler elever hoppar av skolan är det också en viktig samlingspunkt där ungdomar kan använda sin tid konstruktivt.

Drivkraften för Johanna är mötet, det sociala sammanhanget och att det är spännande när ungdomar som inte tror att de skulle syssla med skapande blir engagerade i någon av verksamhetens aktiviteter.

- **Vad kan hantverk och skapande innebära för människan och samhället?**

**Helen Knutes**, fil dr i pedagogik vid Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet, diskuterade hantverk och skapande utifrån sitt perspektiv :

"Det är alltid spännande med frågor, och särskilt med frågor möjliga att svara på med flera svar som är lika "rätta". Vad kan hantverk och skapande innebära för människan och samhället, är en sådan fråga. Jag kommer här att svara på, eller snarare diskutera frågan utifrån mitt håll. Vilket utgörs av en forskares synvinkel, en forskare med ett stort personligt intresse för skapande av konst och hantverk. I några olika studier har jag intervjuat blivande hantverkspedagoger samt yrkesverksamma konsthantverkare och konstnärer, de flesta med koppling till Nyckelviksskolan om deras upplevelser av att hålla med att skapa konst och hantverk (Knutes, 2009). Här kommer jag att lyfta fram delar av vad som jag fann kännetecknar ett skapande av konst och hantverk, något jag sammanfattande talar om som ett "konsthantverkande". Det kan för den insatte konsthantverkaren, märk väl att här omfattar jag hantverkare, konsthantverkare och konstnärer, tyckas vara självklarheter som lyfts fram. Forskningens uppgift är dock att uttala sig mera generellt om olika fenomen och företeelser, så att det blir möjligt att mera fördjupat förstå och kanske också göra jämförelser. Allt för att få utökad kunskap om vår omvärld och vad vi engagerar oss i – i detta fall – skapande av konst och hantverk, "ett konsthantverkande".

Dagligen använder vi saker och ting som är formade och i viss mån skapade av människor. De flesta är föremål sprungna ur någons tanke. Endast det som växer fritt i naturen saknar människans inblandning. Vad är det då som skiljer vissa föremål från andra föremål? Vad är ett hantverksföremål, eller ett konsthantverksföremål eller ett konstföremål? Mitt sätt att förstå dessa skillnader utgår från att man kan förstå hantverk, konsthantverk och konst som likartade fenomen, när man talar om själva görandet. Ett görande som befinner sig på en skala beroende på vad man lyfter fram och fokuserar på. Likaså menar jag att kontexten, själva sammanhanget formar vad det är som vi gör. Exempelvis om det handlar om formandet

av ett smycke kanske det är både syftet med smycket och i vilket sammanhang smycket görs som avgör om det är ett hantverk eller ett konsthantverk. Det skulle även kunna vara ett konstverk, om syftet är något annat än att vara just smycke. Om platsen för tillverkningen är köksbordet, en studiecirkel, ett konsthantverkskooperativ eller en Konstskola spelar också roll.

Det handlar om gränsdragningar av olika karaktär, som kan tyckas suddiga och diffusa men som ibland kan hjälpa oss att förstå något invariant och bekant på ett nytt sätt. I mitt handduksförråd fann jag tre olika handdukar, tillverkade i tre helt olika sammanhang. Dessa tre får illustrera något av vad jag vill lyfta fram som kännetecknar ett konsthantverkande.

*Handduk nr 1* är en av kanske ett dussin likadana handdukar. Den är helt igenom handtillverkad av Elsa från Hummelstad i Småland för ungefär 80 år sedan. Hon var min mormors storasyster och föddes i slutet av 1800-talet. Handduken är tillverkad av lingarn och rött bomullsgarn. Linet är odlat på plats, berett och spunnet till garn troligtvis av Elsa själv. Handduken är vävd för hand, handdukshänget likaså och varje söm är sydd för hand. *Handduk nr 2* är en av många, ja det kan finnas hur många som helst. Det är en mindre modell av handduk vävd på Horreds Linneväveri, troligtvis också den med lingarn och bomullsgarn. Den har huvudsakligen gul botten, med ett antal dalahästar i relativt fotografisk tappning, samt ett mönster som påminner om kurbitsmåleri. Handduken ger klara associationer till en svensk hantverkstradition med ursprung i Dalarna med både dalahästen och kurbitsmålningen. Här finns någon människa som ursprungligen har tänkt ut den här idén, men handduken är helt igenom maskintillverkad förutom de två fållar som troligtvis sytts på maskin av någon annan än den som ursprungligen tänkte ut själva idén om handduken. *Handduk nr 3* är en av två, tillverkad i stor utsträckning av en person, mig själv. Idé och utformning av handduken stod jag själv för, det vit- och linfärgade randiga tyget är vävt i Estland. De stiliserade tulpanerna har jag ritat och tryckt samt sytt fast hänge och fällt handduken med hjälp av en symaskin.

Definitionen rörande vad som kännetecknar ett hantverk/konsthantverk kan variera och man kan lägga tyngdpunkt på olika aspekter, exempelvis om ett föremål är unikt eller en kopia, handgjort eller maskintillverkat, ett led i en produktionskedja med många inblandade eller om det är en och samma tillverkare som ansvarat för hela produktionen. Jag valde att med hjälp av handduksexemplen lyfta fram två kännetecken för ett konsthantverkande, som var tydliga i den intervjustudie jag genomförde, nämligen att det handlar om ett gestaltande av fysiska föremål i material och att det är ett personligt projekt.

#### *Det personliga projektet i material*

Vad är ett konsthantverkande? Det vill säga själva görandet, vad kännetecknar ett sådant görande? Det är en av de frågor jag ställde mig i de intervjustudier, som så småningom resulterade i ett avhandlingsarbete, *Gestaltandets pedagogik – om att skapa konsthantverk (2009)*. Min tanke var att om det blir tydligare vad det är för sorts görande som kännetecknar ett skapande av konst och hantverk, ett konsthantverkande, kan det underlätta ett utformande av en pedagogisk praktik där detta skapande äger rum.

Ett konsthantverkande kännetecknas av *ett gestaltande av fysiska föremål*, i material (till skillnad från exempelvis teater, dans och musik) med hjälp av relevant teknik. Ett konsthantverkande kännetecknas av att det är ett estetiskt formande, det vill säga ett uttryck där känsla och tanke är sammanvävda i en komplexitet, enhetlighet och med intensitet. Ett konsthantverksföremål kan vara både bruksföremål och ett konstföremål. Om man kopplar detta kännetecken till de olika handdukarna som jag beskrivit ovan, kan man säga att detta stämmer på samtliga, mer eller mindre. De är alla tillverkade utav trådar, som på olika sätt har fogats samman till tyg eller band och utav färger. Ett annat kännetecken är att ett konsthantverkande är *ett personligt projekt*, i betydelsen att det i princip är en och samma person som står bakom både idé och hela genomförandet. Här faller då den masstillverkade handduken med dalahästar bort. Initialt var den med säkerhet en eller några personers idé, men när det gäller just den handduk som jag har är det maskiner som till största delen tillverkat den. Ytterligare ett kännetecken nära kopplat till det personliga projektet är att ett konsthantverkande innebär *att vara i ett dynamiskt förlopp*, att vara involverad i ett skapande. Ett sådant förlopp karaktäriseras av att man förhåller sig både kroppsligt och mentalt till det material man arbetar med. Det handlar om att vara involverad och upptagen – tagen i anspråk av det egna projektet i sitt valda material. Att säga något om det i relation till handdukarna blir svårt, då det är endast min egen handduks process jag vet något om.

Vad kan då ett skapande av hantverk, konsthantverk och konst innebära för människan? Man kan ställa nya frågor utifrån vad jag talat om ovan. Vad kan ett gestaltande av ett personligt projekt i material innebära för en människa? Det kan självklart innebära olika saker, men exempelvis kan det handla om att gestalta ett personligt uttryck. Det kan vara att tillverka ett visst föremål. Det kan också vara att få vistas, att vara i ett gestaltande där man följer en process. Det kan handla om att man får ge sig hän i ett personligt projekt. Man skulle kunna tala om konsthantverkandet som en vila från splittring, som en väg till aktiv fokusering. Men

komma ihåg att ett skapande av hantverk, konsthantverk och konst kan vara ett sätt att uppleva det. Att det med säkerhet finns andra "fenomen", som genererar likande upplevelser.

I den inledande undran ingick också ett samhällsperspektiv. Vad kan ett skapande av hantverk och konst innebära för människan och för samhället? Vilket samhälle och vem är samhället, blir mina spontana frågor. Jag väljer att tänka på samhället som "de andra". Bland annat dem som hantverkspedagoger fokuserar på i stor utsträckning i sin yrkesutövning. Med en förståelse av vad ett skapande av hantverk och konst kan innebära för individen, skulle man kunna säga att ett dylikt skapande medför aktiva människor som formar personliga uttryck. Vilken betydelse det kan få för samhället i stort, dvs. mera generellt är svårt att säga något om, det beror självklart på hur och när detta skapande sker. Det kan i hantverkspedagogiska sammanhang handla om ett möte människor emellan, där själva mötet är av en allmänmänsklig karaktär. Skapandet av hantverk konsthantverk och konst är själva arenan där mötet utspelar sig, med hantverkspedagogen som guide i betydelsen den som har kunskapen om själva skapandeprocessen. Oavsett om man arbetar med ett eget skapande av hantverk, konsthantverk och konst, eller om man arbetar med att inspirera andra att skapa blir till slut frågan om mål och mening oundviklig i ett sådant här resonemang. Varför gör vi det vi gör, och så vidare. Min avsikt här är inte att fördjupa mig i några komplicerade existentiella resonemang, utan jag väljer att avsluta min text med att citera Ernst Billgren (2008). Han ställer i sin bok *Vad är konst och 100 andra jätteviktiga frågor?* många intressanta och tankeväckande frågor. Han skriver i fråga 44, "Hur blir man en glad och lycklig konstnär? **Kort svar:** Med ett mål större än sig själv." Jag skulle vilja säga att hur man blir en glad och lycklig människa, är ungefär samma fråga. En fråga som självklart också har många svar. Vad detta "större mål" innebär det är upp till var och en att svara på. Billgren ger också ett "längre svar" på denna fråga, jag valde att citera endast det korta som ger större frihet åt var och en att själv formulera sitt eget svar. Det kan vara att ägna sig åt att själv skapa hantverk och konst; ett konsthantverkande eller åt att inspirera andra att göra detta! Men det kan också vara något annat.

- **Hur ser du på hantverkets betydelse för människan i en utsatt situation?**

**Lena Holmberg**, hantverkspedagog och instruktör med samordningsansvar på aktivitetsavdelningen, Rättspsykiatriska avdelningen RMV i Stockholm, berättade om hantverkets betydelse utifrån sina erfarenheter i arbetet med människor i utsatta positioner. Här är en kort sammanfattning:

Rättspsykiatriska utredningar tar lång tid, ca 4 veckor. Vissa kommer utan språket, behöver vara sedda, vara bra på något. När man förlorar sin plats i samhället förlorar man också sitt människovärde, här har hantverket, som t ex kan vara att "trycka-tröjor", en viktig uppgift. Man har tillverkat något synligt, verkligt. Man är någon. För många inom slutenvården kan sysslösheten vara det värsta. Några exempel på hur viktigt det är med aktivitet när man är i en svår period i livet.

## En sammanfattning av den efterföljande diskussionen med frågor från publiken

- **Fråga från publiken: Jag vill fråga Helen Skogsberg - hur upplever du att arbeta i skolan där det krävs behörighet av lärarna?**

**Helén Skogsberg:** Jag var fast anställd i grundskolan, fick dispens från rektor. Nu har det stramats åt. Jag upplever att min utbildning är tillräcklig för att arbeta i skolan, grundtanken håller. Och om jag vill, kan bygga på med pedagogik.

**Monika Henriksson:** Vi har många hantverkspedagoger i skolorna som är anställda just som hantverkspedagoger.

**Publiken:** Jag har lång erfarenhet av att arbeta som träslöjdlärare och enligt min uppfattning är hantverkspedagogutbildningen och slöjdläroarbetsutbildningen två olika utbildningar. Hantverkspedagogutbildningen ger en gedigen hantverksgrund men saknar kanske viss pedagogik, läroarbetsutbildningen har pedagogiken men saknar en djupare hantverksgrund.

**Bo-Erik Gyberg**, rektor för Nyckelviksskolan: Nyckelviksskolans mål är att man ska tillgodräkna sig hantverkspedagogutbildningen i läroarbetsutbildningen. Det är det vi arbetar för.

- **Måste alla vara högskoleutbildade? Det är synd att praktikerna inte räknas som fullvärdiga.**

**Fredrik von Matérn:** Allmänt sett kan man säga att i diskussionen om värderingen av praktisk resp teoretisk kunskap är grunden för hantverkspedagogerna handens kunskap, praktiken. På detta byggs teorin. Inte tvärt om.

**Monika Henriksson:** Utbildningen är en yrkesutbildning, att få den på högskolenivå etablerar yrket tydligare.

**Helen Knutes:** Jag tycker att det är onödigt att tänka antingen / eller vad gäller högskolan. Universitets- och högskoleutbildningarna tänker inte strikt i teoretiska eller praktiska termer, de kan också tänka annorlunda här.

**Lena Holmberg:** Det var länge sedan jag gick hantverkspedagogutbildningen. Det har hänt mycket sedan dess, men jag ser det som positivt om utbildningen blir en högskoleutbildning.

- **I Norge kan vi utbilda oss till konsthantverkslärare på högskolan, vilket tar 3 år och ger en BA. Studierna innehåller ämnena konsthantverk, konsthistoria och pedagogik - finns någon liknande utbildning i Sverige?**

I Sverige finns ingen direkt motsvarighet till den konsthantverkslärarutbildning som finns i Norge.

- **Vi behöver göra hantverkspedagogyrket mer känt, bl a genom dokumentation kring utbildningen och yrket. Vad kan vi göra för detta? Och vad görs idag?**

**Helén Skogsberg:** Jag arbetar mycket med detta, jag dokumenterar vad som gjorts för att visa föräldrar m fl

**Johanna Persson:** Vi redovisar Aggregats verksamhet bl a i verksamhetsberättelsen. Att dokumentera i bild är vi för övrigt duktiga på.

**Fredrik von Matérn:** Dokumentationen kan ske på två nivåer, dels genom den individuella dokumentationen under yrkesutövningen, sedan att denna dokumentation sammanställs med andra hantverkspedagogers för att visas i större sammanhang.

**Lena Holmberg:** Vi är med i rättspsykiatriska utredningar idag, något vi har jobbat hårt för. I dessa utredningar gör vi en bedömning av handlag, motorik, samarbets- och koncentrationsförmåga. Jag tror att det är fler som uppmärksammat våra insatser här.

- **Fråga till Lena Holmberg - Hur påverkas relationen mellan deltagarna i er verksamhet?**

**Lena Holmberg:** I positiv bemärkelse. Deltagarna blir öppnare, mer avslappnade, de släpper en del av sina tidigare liv.

- **Fråga till Johanna Persson - Vad har ni fått för gensvar från kommunen med er verksamhet? Och hur har ni lyckats fånga politikernas intresse för konst och konsthantverk?**

**Johanna Persson:** De är stolta. Fast det tagit tid för allmänheten att få upp ögonen för verksamheten. Politikerna har varit intresserade och nyfikna på att göra på annat sätt än man tidigare gjort. Dessutom har ledningen varit lyhörd och därför har vi blivit insläppta i första rummet.

Det var den sista frågan i paneldiskussionen.

Fredrik von Matérn avslutade seminariet med en sammanfattning av eftermiddagen och tackade samtliga deltagare.

